

GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE TEKNOLOJİ DESTEKLİ RESİM AKTARIMINA YÖNELİK ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

(Bu çalışma, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün belirlediği jüri tarafından 09.01.2021 tarihinde kabul edilen "Görsel Sanatlar Eğitiminde Teknoloji Destekli Resim Aktarımına Yönelik Görüşler" adlı doktora tezinden üretilmiştir.)

Prof. Türkan Erdem

Necmettin Erbakan Üni., Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Konya, Türkiye

turkanerdem@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-3093-0295

Doç. Dr. İlyas Sevindik

Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Amasya, Türkiye

ilyassevindik@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-9616-8

ÖZET

Sanat pratiklerinin öğretim yöntemleri, tarihsel süreçte tartışılan önemli bir konu olmuştur. Bu bağlamda, teknoloji destekli aktarım yöntemlerinin, çağdaş sanat pratiklerinin anlaşılması ve uygulanmasında çalışmaları kolaylaştırdığı ve öğrencilere motivasyon sağladığı gözlemlenmiştir. Günümüz teknolojisinin sanat pratiklerinin aktarımında kullanılması, öğrenci kazanımları üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkiler yaratmakta olup, bu etkiler tarafımızca incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Bu çalışma, görsel sanatlar eğitiminde teknoloji destekli resim aktarım yöntemleri konusunda öğrencilerin olumlu/olumsuz görüşlerinin nasıl sonuçlar ortaya çıkacağını görmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya, Konya Çimento Güzel Sanatlar Lisesi Görsel Sanatlar Bölümü'nde öğrenim gören yirmi sekiz, 11. sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırmada nitel yöntem kullanılmıştır. İki boyutlu sanat atölye dersinde öğrencilere teknoloji destekli dört farklı resim aktarım yöntemiyle uygulamalar yaptırılmış ve her uygulama sonucunda öğrencilere önceden hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formları dağıtılarak veriler toplanmıştır. Verilerin analizi için tablolar oluşturulmuş ve öğrenci görüşleri kodlanmıştır. Elde edilen bulgular betimsel ve içerik analiz yöntemi ile ayrıntılı bir şekilde incelenip çözümlenmiş ve çıkan sonuçlar değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda görsel sanatlar eğitiminde teknoloji destekli resim aktarım yöntemlerinin öğrenci görüşleri açısından, tüm olumsuz tartışma ve düşüncelere rağmen daha çok olumlu yönler ortaya koyduğu görülmüştür. Yapılan araştırmalarda teknoloji destekli resim aktarım yöntemlerinin öğrencilerin farklı bakış açısı ile özgün düşünme ve farklı teknolojileri kullanarak çalışma üretebilme becerilerine olumlu katkılar yaptığı öğrenci görüşleriyle ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Sanat eğitimi, Görsel sanatlar, Teknoloji, Resim aktarım yöntemleri.

VIEWS ON TECHNOLOGY-SUPPORTED PAINTING TRANSFER IN VISUAL ARTS EDUCATION

(This study is derived from the doctoral dissertation titled "Opinions on Technology Supported Picture Transfer in Visual Arts Education" accepted by the jury of Necmettin Erbakan University Institute of Educational Sciences on 09.01.2021).

Prof. Türkan ERDEM

Necmettin Erbakan Üni., Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Konya, Türkiye

turkanerdem@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-3093-0295

Assoc. Prof. İlyas SEVİNDİK

Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Amasya, Türkiye

ilyassevindik@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-9616-8

ABSTRACT

Teaching methods in art practices have been an important topic of discussion throughout history. In this context, it has been observed that technology-supported transfer methods facilitate the understanding and application of contemporary art practices and provide motivation to students. The use of today's technology in the transmission of art practices has both positive and negative effects on student achievements, and these effects have been examined and evaluated by us. This research aimed to explore how students' positive/negative opinions on technology-supported painting transfer methods in visual arts education would emerge. Twenty-eight 11th-grade students studying at the Visual Arts Department of Konya Çimento Fine Arts High School participated in the research. Qualitative method was used in the research. In the two-dimensional art atelier course, students applied four different technology-supported painting transfer methods, and as a result of each application, the students were distributed semi-structured interview forms prepared in advance and data were collected. Tables were created for data analysis and student opinions were coded. The findings were examined and analyzed in detail using descriptive and content analysis methods, and the results were evaluated. As a result of the findings, it was observed that technology-supported painting transfer methods in visual arts education revealed more positive aspects in terms of student opinions, despite all negative discussions and concerns. In the researches, it was revealed with the opinions of the students that technology-supported image transfer methods make positive contributions to the students' ability to think originally with different perspectives and to produce work using different technologies.

Keywords: Art, Art education, Visual arts, Technology, Painting transfer methods,

GİRİŞ

Çağımız sanat eğitimi geçmişten gelen deneyimlerle doğrudan doğruya bağ kurarak sanatın tanım ve kavramını genişletmiş, teknolojinin getirmiş olduğu yenilik ve değişimlerle de uygulama beğeni ve standardını değiştirmiştir. Böylece günümüz sanat eğitimi sınırları olmayan farklı bir boyuta evrilmiştir. Tarihsel sürece bakıldığında sanat öğretiminde bugüne kadar bilinen ve uygulanan yöntemler temel bazı görüşler etrafında toplanarak geliştirildiği görülmüştür (Tekin Kırısoğlu, 2019, s. 131). Geleneksel teknikler, yöntemler ve biçim anlayışları etkisini yitirerek, yerini yeni yol ve yöntemlerle oluşturulan çağdaş bir imge diline bırakmıştır. Günümüzde bu yeni dilin nasıl, hangi amaçla ve hangi araçlarla ifade edileceği sorunu karşımızda durmaktadır (Artut, 2013, s. 89).

Sanatın insana özgü bir gereksinim olduğu düşünüldüğünde, sanat eğitiminin amacı, yakın hedeflerde öğrencinin ruhsal ve bedensel gelişimini destekleyerek (Türkdoğan, 1984, s. 14), planlı bir şekilde yeteneklerini işlevsel hale getirip yaratıcı, kendine güvenen, üretken ve estetik duyarlılığı yüksek bireyler yetiştirmek; uzak hedeflerde ise çağdaş ve duyarlı bir topluma ulaşma çabası olarak tanımlanabilir. Her düzeydeki toplum ve ülke için sanat eğitiminin vazgeçilmez bir ihtiyaç olduğu açıkça görülmektedir. Dünya genelinde tüm toplumlar, eğitim hedeflerini uygarlaşma doğrultusunda şekillendirmektedir. Bu bağlamda, sanatın günümüzde teknolojik süreçlerden geçmesi ve teknolojinin eğitime katkı sağlaması kaçınılmaz bir gerçeklik haline gelmiştir (Artut, 2013, s. 121-122). Çağdaş dünya düzeninde, bilim, sanat ve teknolojiye yaşanan hızlı değişim ve gelişmeler; bireylerin ve toplumların değişen ihtiyaçlarını, öğrenme-öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilikleri ve bireylerden beklenen rolleri doğrudan etkileyerek farklılaştırmıştır (MEB, 2018, s. 3). Geleneksel yöntemlerle üretilen sanat eserlerinde, üretim süreci genellikle uzun zaman alırken, günümüz teknolojik araçlarının yardımıyla bu süreç önemli ölçüde kısalmış, hatta kimi zaman günlerin yerini saniyeler almıştır. Sanatçının veya öğrencinin ulaşmak istediği sonuca ilerlerken harcadığı zaman, bedensel ve zihinsel çaba, kullanılan teknolojik olanakların artışı ve çeşitliliğiyle birlikte önemli ölçüde azalmıştır (Türkmenoğlu, 2014, s. 89). Çağın getirisi olan bu yaklaşım teknolojik imkanlarla öğrencilerin resimlerinde; imgenin dönüşümü, fotoğraf transfer teknikleri, fotoğrafların/resimlerin yeniden üretimi ya da dijital imgelerin kullanımı gibi deneysel arayışlara dönüşmüştür. Artık bilgisayar teknolojisiyle imge üretiminde Photoshop tekniğinin yaygın olarak kullanımının çok önemli bir unsur olduğu görülmektedir. Hatta günümüz sanat eğitiminde dijital baskı tekniklerinin sanat diline dönüşmesi ve kabul görmesi ile geleneksel malzeme kullanımının azaldığı yeniliklerin sanat çevresinde kabul gördüğü ve bunun eğitime yansıdığı görülmektedir (Uysal, 2011, s. 24, 25). Bu bağlamda, günümüzde gerçekçi bir okul sistemi ve akademik eğitim anlayışının, bilim, sanat ve teknolojinin iş birliğiyle şekillenmesi kaçınılmazdır. Eğer teknoloji, bilim ve sanatın temel amacı yaşama hizmet etmek, yeniliği ve değişimi keşfetmekse, duygulara önem veren bir eğitim sisteminde, duyu eğitimiyle birlikte zihinsel yeteneklerin, düşüncenin, zekânın ve uygulama becerilerinin geliştiği gözlemlenebilir. Sanat, duyu ve düşünce arasındaki derin bağları ön plana çıkararak bireyin öğrenme ve gelişim sürecine etkin bir şekilde katkıda bulunacaktır (Şengül, 2006, s. 11). Bu noktada önemli olan, sanat eğitiminin hem öğrenciler hem de öğretmenler için yeniliklere açık olması ve uygulamalarda hedefe yönelik yöntemler kullanılarak öğrenciler için somut kazanımlar sağlanmasıdır.

Günümüz gelişen teknolojik imkânların sanat eğitimi ile ilişkilendirilen literatür çalışmalarına rastlanmış olsa da görsel sanatlar eğitiminde teknoloji destekli resim aktarımlarının yöntem olarak uygulama çalışmalarına rastlanmamıştır. Alana katkı sağlaması düşüncesiyle gerçekleştirdiğimiz bu çalışmada teknoloji destekli resim aktarım yöntemleriyle ilgili öğrencilerin resim uygulamalarına ve görüşlerine başvurulmuştur.

Bu uygulamalar neticesinde öğrencilerin olumlu/olumsuz görüşleri alınarak incelenmiş ortaya çıkan sonuçlar değerlendirilmiştir.

Problem Cümlesi ve Alt Problemler

Görsel Sanatlar eğitiminde teknoloji destekli resim aktarım yöntemleri (projeksiyona dayalı resim aktarım yöntemi, transfer resim aktarım yöntemi, kareleme resim aktarım yöntemi ve dijital resim aktarım yöntemi) konusunda öğrenci görüşleri nelerdir?

1 Görsel sanatlar eğitiminde teknoloji destekli resim aktarım yöntemlerinden projeksiyona dayalı resim aktarım yöntemi konusunda öğrencilerin olumlu/olumsuz görüşleri nelerdir?

2 Görsel sanatlar eğitiminde teknoloji destekli resim aktarım yöntemlerinden transfer resim aktarım yöntemi konusunda öğrencilerin olumlu/olumsuz görüşleri nelerdir?

3 Görsel sanatlar eğitiminde teknoloji destekli resim aktarım yöntemlerinden kareleme resim aktarım yöntemi konusunda öğrencilerin olumlu/olumsuz görüşleri nelerdir?

4 Görsel sanatlar eğitiminde teknoloji destekli resim aktarım yöntemlerinden dijital resim aktarım yöntemi konusunda öğrencilerin olumlu/olumsuz görüşleri nelerdir?

5 Görsel sanatlar eğitiminde teknoloji destekli tüm resim aktarım yöntemleri konusunda öğrencilerin olumlu/olumsuz görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Amacı

“Görsel Sanatlar Eğitiminde Teknoloji Destekli Resim Aktarımına Yönelik Öğrenci Görüşleri” adlı çalışmanın amacı, teknoloji destekli resim aktarım yöntemlerinin öğrencilere sağladığı katkılar ile yol açtığı olumsuzlukları, öğrencilerin kazanımları ve kayıplarını somut bir şekilde değerlendirerek ortaya koymaktır. Çalışma, öğrencilerin eğitim sürecinde teknolojiyi reddetmeden, aynı zamanda geleneksel yöntemleri de öğrenerek uygulama yapmalarının, eğitim ve sanat yaşamlarına olumlu bir katkı sağlayacağı düşüncesini temel almıştır. Ayrıca, bu çalışmanın, öğrencilerin resim çalışmalarında farklı bakış açıları geliştirmelerine, özgün düşünme becerilerini artırmalarına ve özgün eserler üretmelerine olanak tanıyarak sanat eğitime önemli bir katkı sunacağı öngörülmektedir.

Araştırmanın Önemi

Çağdaş sanat eğitiminde, teknoloji destekli resim aktarım yöntemleri yaygın olarak kullanılmakla birlikte, bu konuya yönelik literatürde bir çalışmaya rastlanmamaktadır. Bu nedenle, bu çalışma alandaki ilk örneklerden biri olması açısından önem taşımaktadır. Ayrıca, araştırma sonucunda ortaya çıkan görüşlerin, ortaöğretim kurumlarında eğitim amaçlı teknoloji destekli resim aktarım yöntemlerinin uygulanmasına yönelik öğrencilere rehberlik etmesi ve onlara deneyim kazandırması bakımından da değerli olduğu düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma modeli temel alınmış ve durum çalışması yöntemi uygulanmıştır. Araştırma kapsamında, nitel araştırma modeline uygun olarak yarı

yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında Konya Çimento Güzel Sanatlar Lisesi 11 resim sınıfındaki 28 öğrenciden oluşturulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın problemine cevap aramak amacıyla “Öğrenci Görüşme Formu” “Öğrenci Günlükleri” ve “Araştırmacı Günlükleri” veri kaynakları olarak kullanılmıştır. Süreçte her resim aktarım yöntemi için öğrencilere yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmış ve yedi uzmanın onayına sunulmuştur. Araştırma sorularının öğrencilerin seviyelerine uygun, açık ve anlaşılır olmasına dikkat edilmiştir.

Her bir uygulama sonrasında onaylanan yarı yapılandırılmış sorular, görüşme formu olarak çalışma sonunda öğrencilere dağıtılmış ve onların görüşleri toplanmıştır. Ayrıca araştırma sürecinde, öğrencilerden gerçekleştirdikleri çalışmalara ilişkin günlük tutmaları istenmiştir. Bu süreçte, verilerin güvenilirliğini sağlamak amacıyla hem öğrencilerin hem de araştırmacının tuttukları günlüklerden yararlanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada, konuyla ilgili olarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları 28 öğrenciye dağıtılarak toplanmış, katılımcılardan yazılı görüşme formuyla alınan bilgiler araştırmacı tarafından düzenlenmiş ve her bir katılımcıya kod verilerek tasnif edilmiştir. Her katılımcının cevabı yine katılımcılara verilen kodlara göre sıralanmış ve her soru için verilen cevaplar bir kod sırasıyla bir araya getirilmiştir. Öğrenci ve araştırmacı günlükleri de kodlanarak tasnif edilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada, katılımcılardan elde edilen verilerin analizinde nitel analiz yöntemlerinden betimsel analiz ve içerik analizi kullanılmıştır. Bu doğrultuda, tüm resim aktarım yöntemlerine ilişkin alt problemler için öğrencilerden yarı yapılandırılmış yazılı görüşme formlarıyla alınan bilgiler, araştırmacı tarafından düzenlenmiş ve her katılımcıya (ÖĞRC-1, ÖĞRC-2 gibi) kodlar atanarak sınıflandırılmıştır. Öğrencilerin verdikleri yanıtlar, bu kodlara göre sıralanmış ve her bir soru için alınan cevaplar aynı kod düzeninde bir araya getirilmiştir. Veriler, olduğu şekliyle dikkate alınarak bilgisayar ortamına kodlanmış, içerik analizine tabi tutulmuş, çözümlenmiş ve yorumlanarak öğrencilerin olumlu ya da olumsuz görüşlerini içeren frekans ve yüzdelik tabloları oluşturulmuştur. Bu süreçte, katılımcıların doğrudan alıntılarına da yer verilmiştir. Beşinci alt problem ise tüm aktarım yöntemlerinin uygulama işlemleri tamamlandıktan sonra oluşturulmuş ve öğrencilerin en çok hangi aktarım yöntemini tercih ettiklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu alt problemde de analiz, çözümleme ve yorumlama süreçlerinde aynı yöntem ve işlem basamakları uygulanmıştır. Verilerin analizinde, öğrenci görüşme formları, öğrenci günlükleri ve araştırmacı günlüklerinden yararlanılmış, elde edilen bulgular birbiriyle ilişkilendirilerek incelenmiş ve yorumlanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, alt problemlere ilişkin veriler öğrenci görüşme formları aracılığıyla

toplanmıştır. Görüşme formlarında yer alan ifadelerdeki harf ve kelime hataları ile cümle düşüklükleri, öğrencilerin izni doğrultusunda düzeltilerek kaydedilmiştir. Veriler, görüşme formundaki soruların sıralamasına uygun şekilde organize edilmiş, tablolar halinde düzenlenmiş ve frekans ile yüzdeler kullanılarak istatistiksel analizleri yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar açıklanmış ve yorumlanmıştır. Alt problemlere ilişkin öğrenci görüşleri aşağıda detaylı olarak sunulmuştur.

Birinci Alt Probleme Ait Bulgular

Görsel sanatlar eğitiminde teknoloji destekli resim aktarım yöntemlerinden projeksiyona dayalı resim aktarım yöntemi konusunda öğrencilerin olumlu/olumsuz görüşleri nelerdir?

Tablo 1. Öğrencilerin projeksiyona dayalı resim aktarım yöntemi konusunda olumlu/olumsuz görüşleri neyi ifade etmektedir?

Öğrencilerin olumlu görüşleri	f	%	Öğrencilerin olumsuz görüşleri	f	%
Pra	2	9	Yar	1	3
tıklılık, hızlılık, kolaylık ve zaman tasarrufu sağlanması	7	6,4	atıcılığın engellenmesi	,5	
Ha	1	4	Re	1	3
ta payını en aza indirerek renk, leke, çizgi, doku gibi teknik unsurları kolaylaştırm	2	2,8	prodüksiyonl a çalışmak	,5	
ası					
Ko	9	32,1	Te	8	2
mpozisyonu n kurgulanmas ında kolaylık sağlanması			knolojik araçtan kaynaklı problemler	8,5	
Zo	4	1	Çiz	9	3
rluk yaşamadım		4,2	imdeki detayların aktarımında karşılaşılan zorluklar	2,1	
Sü	2	7	Çal	1	3
reli uygulamalar		,1	ışmaların vakit alması	,5	
Çi	1	3	Ust	8	2
zim		9,2	a sanatçının üslup özelliklerind en kaynaklanan zorluklar	8,5	
Te	3	1	Re	1	4
knik uygulama		0,7	nk ve renk tonlarıyla ilgili zorluklar	2	2,8
Ay	4	1	Di	2	1
rintı detaylar		4,2	ğer derslerde kullanımı	8	00
Us	6	2			
ta sanatçıların teknik öğreticiliğinden (renk, leke, doku, kompozisyon vb.)		1,4			

Örneğin ünlü ressamların çizim, fırça ve renk gibi unsurları kendi çizimlerimize de aktarmamıza yardımcı oluyor. Bizlere rehber oluyor.”

Olumsuz durumlar, öğrencilerden kaynaklanabileceği gibi malzeme ve teknolojik araçlardan da kaynaklanabilmektedir. Bu konuda usta sanatçıların eserlerindeki renkleri çözümlemekte, renk tonlarını bulmakta zorlandıklarını bu bağlamda, en büyük sorunun çizgilerin yerlerini karıştırmaktan doğan belirsizlik olduğunu ifade etmişlerdir. En büyük sorun ise, çizgilerin yerlerini karıştırmaktan kaynaklanan belirsizlik olarak ifade edilmiştir. Özellikle akrilik boyanın hızlı kuruması, bazı öğrenciler için teknik bir zorluk yaratmış ve bu durum yazılı ifadelerle yansımıştır. Projeksiyona dayalı resim aktarım yönteminde, usta sanatçının üslûp özelliklerini tam olarak kavrayamayan ve uygulamada güçlük çeken öğrencilerin olduğu gözlemlenmiştir. Çoğu öğrenci, usta sanatçının renk tonlarını ve fırça tekniklerini yakalamakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bu olumsuz durumlarla ilgili öğrencilerin yazılı ifadeleri özetlenerek aşağıda sunulmuştur:

ÖĞRC-3: “Akrilik boya çok çabuk kuruduğu için sıkıntı çektim.”

ÖĞRC-7: “Çalışmamı yaparken renk tonlarındaki detayları tutturamamak, projeksiyonla aktarım yaparken de çizdiğim yerlerdeki detayları daha sonra bulmakta zorlandım.”

ÖĞRC-13: “Projeksiyonda yansıtmı yaparken makinenin içerisine koyduğumuz kâğıdın kayması. Tuvale çizdiğimiz zaman resimde de kayma olması.”

ÖĞRC-22: “Doğru rengi bulamamam, sanatçının fırça darbelerini algılayamam, tuvalime birkaç kez boya atmama rağmen tuvalden kaynaklanan beyaz gözeneklerin kalması.”

Elde edilen bulgulara göre, olumlu öğrenci görüşlerinin sayısal çoğunluğu, olumsuz görüşlerden belirgin bir şekilde fazla olarak frekans ve yüzdelerle dilimlere yansımıştır. Görüşler farklılık gösterse de öğrenciler projeksiyona dayalı resim aktarım yönteminin sanat eğitime katkı sağladığı konusunda ortak bir kanaate varmışlardır. Günümüzde pek çok sanatçının bu aktarım yöntemlerini etkili bir şekilde kullandığı dikkate alındığında, öğrencilerin bu yöntemleri bilinçli bir şekilde kullanmalarının onlara faydalı ve olumlu bir etki sağladığı söylenebilir.

İkinci Alt Probleme Ait Bulgular

Görsel sanatlar eğitiminde teknoloji destekli resim aktarım yöntemlerinden transfer resim aktarım yöntemi konusunda öğrencilerin olumlu/olumsuz görüşleri nelerdir?

Tablo 2. Öğrencilerin transfer resim aktarım yöntemi konusunda olumlu/olumsuz görüşleri neyi ifade etmektedir?

Öğrencilerin olumlu görüşleri	f	%	Öğrencilerin olumsuz görüşleri	f	%
Pratiklik, hızlılık, kolaylık ve zaman tasarrufu sağlanması	6	2,8	Özgünlük	4	4,2
Renk ve renk tonları	2	2,8	Yöntemin uygulanmasında yaşanan deformasyon (resim, kâğıt ve tuval)	8	4,2
Usta sanatçıların teknik öğreticiliği	7	25	Çizgi, renk, leke ve doku	4	0
Hata payını en aza indirmesi	4	4,2	Kompozisyon kurgusu (ölçü, teknik ve yerleştirme)	2	2,8
Hüsnüoşuma gitmeyen yönü olmadı	1	9,2	Usta sanatçıların teknik öğreticiliğinden	5	7,8
Sanat ilke ve elemanları	4	4,2	Diğer derslerde kullanımı	5	7,8
Zorluk yaşamadım	5	7,8			
Oran-orantı ve parça bütün ilişkisi	1	,5			
Kompozisyon kurgusu, ayrıntı ve detaylar	7	5			
Üretilen çalışmalar	2	,1			
Görüş belirten öğrenciler	4	4,2			
Diğer derslerde kullanımı	3	2,1			
T	06	1		8	5
Toplam					00

Tablo 2'ye göre öğrenciler transfer resim aktarım yönteminin olumlu yönlerini “pratiklik, hızlilik, kolaylık ve zaman tasarrufu sağlaması, renk ve renk tonları, usta sanatçıların öğreticiliği, hata payını en aza indirmesi, hoşuma gitmeyen yön olmadı, sanat ilke ve elemanları, zorluk yaşamadım, oran-orantı ve parça bütün ilişkisi, kompozisyon kurgusu, ayrıntı ve detaylar, süreli çalışmalar, görüş belirten öğrenciler, diğer derslerde kullanımı” şeklinde belirtmişlerdir. Olumsuz yönlerde ise “özgünlük, yöntemin uygulanmasında yaşanan deformasyon (resim, kâğıt ve tuval), çizgi, renk, leke ve doku, usta sanatçıların teknik öğreticiliğinden, diğer derslerde kullanımı, kompozisyon kurgusu (ölçü, teknik ve yerleştirme)” ifadelerini kullanmışlardır.

Öğrencilerin büyük bir kısmı, eğitim-öğretimde transfer resim aktarım yönteminin pratik olduğu ve zaman tasarrufu sağladığı konusunda fikir birliği içinde olduklarını belirtmişlerdir. Transfer resim aktarım yöntemine ilişkin olumlu öğrenci görüşleri özetlendiğinde, öğrencilerin kolay boyama, hata payını en aza indirme, oran-orantı kurma, kompozisyon oluşturma ve renklendirme gibi çözümleme yöntemlerini fark ettikleri görülmektedir. Ayrıca, usta sanatçıların eserlerinden yola çıkarak sanat ilkeleri ve elemanları hakkında farkındalık kazandıkları söylenebilir. Transfer resim aktarım yöntemiyle ilgili öğrenci görüşlerinde, bu yöntemin yalnızca iki boyutlu sanat atölyesinde değil diğer uygulamalı derslerde de tercih edilebileceği vurgulanmıştır. Bu alt probleme ilişkin öğrencilerin olumlu yazılı ifadeleri aşağıda özetlenerek sunulmuştur:

ÖĞRC-1: “Öğretmenimiz bu konuda bize çok yardımcı oldu. Daha keyifli çalışmalar ortaya çıktı. Resim aktarım yöntemi uygulamalarını sevdim.”

ÖĞRC-3: “İleride bu yöntemi kullanmak isterim.”

ÖĞRC-26: “Çalışmaların bana faydalı olduğunu söyleyebilirim. İlerleyen zamanlarda sanatsal çalışmalarında kullanabileceğimi düşünüyorum. Resmin ilke ve öğelerinin farkına varmak en çok hoşuma giden yönlerdi.”

ÖĞRC-27: “Şimdilik gayet amacına uygun ilerliyoruz. Herhangi sıkıntı teşkil edecek bir durum görmüyorum.”

Transfer resim aktarım yönteminin uygulamaları sonucu elde edilen öğrenci görüşleri analiz edildiğinde, malzemeye dayalı zorlukların en belirgin olumsuz etkiyi yarattığı görülmüştür. Özellikle transfer tutkalı ve kâğıdın kullanımıyla ilgili yaşanan sorunlar öne çıkmaktadır. Aktarım sürecinde, tutkalın tuval yüzeyine düzgün şekilde yayılması ve reproduksiyon kâğıdının hava kabarcığı kalmadan dikkatlice yerleştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır; aksi takdirde kâğıt düzgün yapışmaz ve resmin o kısmı görünmez olur. Resmin tamamlanabilmesi için, kâğıdın neredeyse hatasız bir şekilde yerleştirilmesi büyük önem taşır. Diğer bir sorun, tutkal ve kâğıdın kuruduktan sonra, su yardımıyla kâğıdın soyulması gerektiğidir. Ancak bazı öğrenciler, tüm uyarılara rağmen özensiz davranarak renkli kısımların soyulmasına sebep olmuşlardır. Bu durumda, akrilik boyanın hızlı kuruması ve renk ile ton geçişlerinin zor yapılabilmesi olumsuz etkiler yaratmıştır. Uygulamanın asıl amacı, öğrencilere dikkatli, titiz ve sabırlı olmalarını sağlayarak sanat eğitimi açısından kazanç elde etmelerini sağlamaktır. Ancak öğrencilerin yaşadığı bir diğer olumsuzluk, sanatçının çalışmasına benzetememe endişesidir. Bu olumsuzluklara ilişkin öğrencilerin yazılı görüşleri özetlenerek aşağıda sunulmuştur:

ÖĞRC-13: “Fırça darbelerini ustanın attığı gibi atmak zor.”

ÖĞRC-14: “Transfer aktarım yöntemini gelecekte kullanmayı düşünmüyorum; çünkü

uygulamakta zorluklar yaşadım.”

ÖĞRC-21: “Transfer aktarım yönteminde tutkal kullanmamız, resmin tutkalla bütünleşmesi ve tuvale yapışan kâğıda su uygulayarak çıkarmamız uzun zaman aldı.”

Bu görüşlerden de anlaşıldığı gibi öğrenciler yöntemin uygulanmasında yaşanan deformasyon ve buna bağlı renk kayıplarını, ustaların çalışmalarına benzetememe kaygısı olumsuz durumlar olarak nitelendirmişlerdir. Bu olumsuzlukların daha çok aceleci, dikkatsiz davranma, söylenenleri tam olarak uygulayamama, algı ve sezgi yetersizlikleri olarak söylenebilir. Elde edilen bulgularda olumsuz bazı unsurların sayısal yüzdelik dilimleri fazla olsa da genel anlamda uygulama sonuçları ve görüşler dikkate alındığında olumlu öğrenci görüşlerinin olumsuz öğrenci görüşlerinden daha fazla olarak frekans ve yüzdelik dilimlere yansıdığı görülmektedir. Teknoloji çağında iyi uygulama yöntem ve örnekler öğrencilerin gelecekteki sanat anlayışlarını etkileyebileceği söylenebilir.

Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular

Görsel sanatlar eğitiminde teknoloji destekli resim aktarım yöntemlerinden kareleme resim aktarım yöntemi konusunda öğrencilerin olumlu/olumsuz görüşleri nelerdir?

Tablo 3. Öğrencilerin kareleme resim aktarım yöntemi konusunda olumlu/olumsuz görüşleri neyi ifade etmektedir?

Öğrencilerin olumlu görüşleri	f	%	Öğrencilerin olumsuz görüşleri	f	%
Pratiklik, hızlılık, kolaylık ve zaman tasarrufu sağlaması	6	2,8	Kareleme ölçü, oran-orantı	6	7,1
Hata payını en aza indirmesi	8	4,2	Zaman	1	,5
Özgüven	1	3,5	Usta sanatçıların çalışması	1	,5
Hüsnüoşuma gitmeyen yön olmadı	8	4,2	Teknik	3	0,7
Zorlukla karşılaşmadım	6	1,4	Renk	4	4,2
Oran-orantı ve parça-bütün ilişkisi	3	0,7	Bireysel algılama	3	0,7
Kompozisyon kurgusu, ayrıntı ve detaylar	7	5	Özgünlük	1	,560

ÖĞRC-26: “Diğer aktarım yöntemleri gibi kareleme aktarım yöntemi de pratik, kolay ve çizim için zaman tasarrufu sağlıyor ancak diğer aktarım yöntemlerinden daha dikkatli davranmak durumundasınız. Kareleme aktarım yönteminde çiziminden boyamasına kadar teknik açıdan diğer aktarım yöntemlerinden daha fazla emek olduğunun farkına vardım ve usta sanatçıların öğreticiliğinden çok şeyler öğrendim. Resim aktarım yöntemlerinden

bazılarını hiç bilmiyordum öğrendiğim için mutluyum.”

Öğrencilerin kareleme resim aktarım yönteminin uygulamasında olumsuz durumlar yaşamaları öğretmeni ve yöntemi iyi algılayamamalarına ve de dikkat gerektiren durumlarda dikkatsiz davranmalarına, algıda yetersizlik yaşamalarına bağlanabilir. Bunlar yukarıda tabloda görüldüğü gibi hem reproduksiyon resmin hem de tuvalin karelenmesi ve ölçülendirilmesinde, tuval yüzeyinde kareleme yaparken kalemi bastırıp çizgileri daha koyu çizmelerinden ve tekniğin uygulanması esnasında renk ve renk tonlarının bulunmasında yaşanan olumsuzluklardan kaynaklanmaktadır. Yaşanan olumsuzluklara ilişkin öğrencilerin olumsuz yazılı ifadeleri özetlenerek aşağıda sunulmuştur.

ÖĞRC-10: “Resim aktarım yöntemleriyle uygulama yaparken sevmediğim tek şey doğru renkleri bulamamam oldu.”

ÖĞRC-12: “Hoşuma gitmeyen tek yönü ölçümlü çalışmak gerektiği için diğer aktarım yöntemlerine göre biraz zaman almasıdır.”

ÖĞRC-13: “Sanatçının yapmış olduğu çalışmanın reproduksiyonunu yapmak zor oluyor bu yüzden hoşuma gitmiyor.”

ÖĞRC-26: “Kareleme resim aktarım yönteminde kareleme çizgilerini bastırarak çizmiştim açık renklerin altından çizgiler görülünce biraz panikledim. Ancak hocamın katman katman üzerine boya sür demesiyle bu sorunun üstesinden geldim.”

Elde edilen bulgular sonucunda olumlu öğrenci görüşlerinin sayısal çoğunluğu olumsuz öğrenci görüşlerinden çok daha fazla olarak frekans ve yüzdelik dilimlere yansımıştır. Bu cevaplardan da anlaşıldığı gibi kareleme resim aktarım yönteminin öğrencinin sanat eğitimi gelişimine olumlu katkılar yaptığı söylenebilir. Bu olumlu katkıları öğrenciyi disipline etmesi, iş ve işlemleri öğrencilerin kendisinin gerçekleştirmesi, öğrencinin daha fazla emek harcaması ve öğrencinin yaratıcılığını geliştirmesi şeklinde ifade edebiliriz. Maliyetin neredeyse sıfır olması bu yöntemin tercih edilmesinin en önemli sebepleri arasındadır. Bundan dolayı kareleme resim aktarım yönteminin öğrenciler tarafından beğenildiği ve tercih edilebileceği görülmektedir.

Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular

Görsel sanatlar eğitiminde teknoloji destekli resim aktarım yöntemlerinden dijital resim aktarım yöntemi konusunda öğrencilerin olumlu/olumsuz görüşleri nelerdir?

Tablo 4. Öğrencilerin dijital resim aktarım yöntemi konusunda olumlu/olumsuz görüşleri neyi ifade etmektedir?

Öğrencilerin olumlu görüşleri	Pr	Ö			%	Öğrencilerin olumsuz görüşleri	T	Öğ			%
		f						f			
Pratiklik, hızlılık, kolaylık ve zaman tasarrufu sağlaması	8	2	00	1		Teknolojik yetersizlikler	4	4,2			1
Renk ve biçimler	4	1	0	5		Renk ve renk tonları	0	2	1,4		7

M anipülasyon uygulaması	5	17,8	B askı kalitesi	1	2	5	7
Te knoloji	5	7,8	1	U sta sanatçıların üslup özellikleri (Benzetme kaygısı)	7	5	2
Fa rkli dönem sanat ve sanatçıları	2	1 2,8	4	A krilik boya teknîği	4	4,2	1
Ö z güven	1	1 9,2	3	Z aman tasarrufu sağlamıyor	4	4,2	1
H ata payını en aza indirmesi	3	1 6,4	4	H azıra konma	2	,1	7
K ompozisyon kurgusu, ayrıntı ve detaylar		8 8,5	2	H er dersin kendi özellikleri	2	,1	7
Di ğer derslerde kullanımı	8	2 00	1				
Ç alışmanın amacına ulaşması		1 ,5	3				
G özlem		1 ,5	3				
Ö zgünlük		2 ,1	7				
Ö ğretmen rehberliği		4 4,2	1				
G örüş belirtenler	38	6 1 1,4 00	2 1			6 00	1
T oplam					4		

Tablo 4'e göre öğrenciler dijital resim aktarım yönteminin olumlu yönlerini "pratiklik, hızlilik, kolaylık ve zaman tasarrufu sağlaması, renkler ve biçimler, manipülasyon uygulaması, teknoloji, farklı dönem sanat ve sanatçıları, öz güven, hata payını en aza indirmesi, kompozisyon kurgusu, ayrıntı ve detaylar, diğer derslerde kullanımı, çalışmanın amacına ulaşması, gözlem, özgünlük, öğretmen rehberliği, görüş belirtenler" olarak ifade etmişlerdir. Olumsuz durumları ise "teknolojik yetersizlikler, renk ve renk tonları, baskı kalitesi, usta sanatçıların üslûp özellikleri (benzetme kaygısı), akrilik boya tekniği, zaman tasarrufu sağlamıyor, hazır konma, her dersin kendi özellikleri" şeklinde belirtmişlerdir.

Elde edilen veriler sonucunda öğrenciler dijital resim aktarım yöntemini pratik oluşu, kolaylık sağlaması ve süreli çalışmalarda zaman tasarrufu sağlaması bakımından en çok hoşlandığı ve de olumlu olarak nitelendirdikleri bir yöntem olmuştur. Bunların dışında öğrencilerin dijital resim aktarım yöntemini hata payını en aza indirmesinden dolayı iki boyutlu sanat atölye dışında diğer uygulamalı disiplinlerde de kullanmak istedikleri ortaya çıkmıştır. Dijital resim aktarım yöntemine ilişkin öğrencilerin olumlu yazılı ifadeleri özetlenerek aşağıda sunulmuştur.

ÖĞRC-2: "Çalışmayı uygularken bilmediğim bir teknolojik imkândan faydalanmak hoşuma gitti."

ÖĞRC-3: "Atölye hocam dijital resim aktarım yöntemiyle ilgili pek çok örnek gösterdi. Gördüm ki pek çok sanatçı bu yöntemi kullanıyor. Gelecekte kullanmak isterim."

ÖĞRC-4: "Özgün çalışmalar çıkarmamız için bu yöntemlerden faydalanmak güzeldi. Başaramayacağımı sandığım derslerde öz güven sağlayarak verimin artacağını düşünüyorum."

ÖĞRC-22: "Aktarım yöntemleri araştırma yapmamı, pek çok sanatçıyı tanımamı ve öz güven oluşturmamı sağladı."

ÖĞRC-25: "Bu yöntemlerle farklı üslûp ve sanatçıları tanıma imkânı buldum."

Öğrencilerin verilerinden hareketle, dijital resim aktarım yönteminin olumsuz yönleri şu şekilde sıralanabilir: Öğrencilerin, öğretmenin anlatımını tam olarak anlayamaması, yöntemin uygulanması sırasında ortaya çıkan teknik ve teknolojik sorunlar ile rehber öğretmenin açıklamalarını yeterince dikkatli algılayamama durumlarına bağlanabilir. Öğrenciler, özellikle renkleri ve biçimleri, çalışmanın üzerinden aynen aktarmış olsalar da uygulamada beklentilerini karşılamadığı için sıkıntı yaşamıştır. Özellikle "ben uygulamayı kolay yaparım" algısının gerçeklerle yüz yüze geldiği an değiştiği görülmektedir. Sayısı az da olsa bazı öğrencilerin, tuval yüzeyindeki renkleri akrilik gibi çabuk kuruyan boyalarla gerçekleştirmekte zorlandıkları görülmüştür. Bunda öğrencilerin teknolojik yetersizliklerinin payı da vardır, çünkü okul ortamında süreli olarak ve tek bir bilgisayarla yapılan çalışmalara manipülasyon gibi deneyim isteyen bir unsur da eklenince çalışmada olumsuz yönlerin ortaya çıkması kaçınılmaz olmaktadır. Yaşanan olumsuzluklara ilişkin öğrencilerin olumsuz yazılı ifadeler özetlenerek aşağıda sunulmuştur.

ÖĞRC-1: "Bilgisayarım olmadığı ve illüstratör programını bilmediğim için çalışmam daha uzun sürdü."

ÖĞRC-5: "Boyanın çabuk kuruması."

ÖĞRC-18: "Yöntemin uygulamasında sanatçının çalışmasına benzetememe endişesi

yaşadım.”

ÖĞRC-19: “Bu resim aktarım yönteminde renk tonlarını bulmakta biraz zorlandım çünkü baskı resmin üzerine boya yapmak iste istemez aynı değerleri bulmayı gerektiriyor.”

Elde edilen bulgularda olumsuz bazı unsurların sayısal yüzdelik dilimleri fazla olsa da genel anlamda uygulama sonuçları ve görüşler dikkate alındığında olumlu öğrenci görüşlerinin olumsuz öğrenci görüşlerinden daha fazla olarak frekans ve yüzdelik dilimlere yansıdığı görülmektedir. Teknoloji çağında bu uygulama yöntem ve örnekler öğrencilerin gelecekteki sanat anlayışlarını etkileyebileceği söylenebilir.

Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular

Görsel sanatlar eğitiminde teknoloji destekli tüm resim aktarım yöntemleri konusunda öğrencilerin olumlu/olumsuz görüşleri nelerdir?

Tablo 5. Öğrencilerin tüm resim aktarım yöntemlerinin kullanımı konusunda olumlu/olumsuz görüşleri neyi ifade etmektedir?

Öğrencilerin olumlu görüşleri	f	%	Öğrencilerin olumsuz görüşleri	f	%
P rojeksiyona dayalı resim aktarım yöntemi	0	5,7	3	Pro jeksiyona dayalı resim aktarım yöntemi	2 ,1
T ransfer resim aktarım yöntemi	5	17,8	5	Tra nsfer resim aktarım yöntemi	5 7,8
K areleme resim aktarım yöntemi	13	46,4	3	Ka releme resim aktarım yöntemi	3 0,7
D ijital resim aktarım yöntemi	0	5,7	3	Dij ital resim aktarım yöntemi	4 1 4,2
T oplam	8	00	1	4	00

Tablo 5'e göre olumlu ve olumsuz görüş belirten öğrenciler resim aktarım yönteminin kullanımı konusunda tercihlerini “projeksiyona dayalı resim aktarım yöntemi, transfer resim aktarım yöntemi, kareleme resim aktarım yöntemi ve dijital resim aktarım yöntemi” olarak belirtmişlerdir. Öğrencilere “Resim aktarım yöntemlerinden hangisini ya da hangilerini kullanmak isterdiniz? Neden?” Sorusu yöneltilmiş resim aktarım yöntemlerinin tercihinde benzer söylemlerde bulunmuşlardır.

Elde edilen verilerden öğrencilerin resim aktarım yöntemlerine ilişkin olumlu görüşleri alınmıştır. Çoğunluğun kendilerine çok şey kattığını düşündükleri kareleme resim aktarım yöntemi yönünde olumlu görüş bildirdikleri görülmüştür. Kuşkusuz her yöntemin kendine ve kişiye göre olumlu yönleri vardır. Diğer resim aktarım yöntemlerinin de faydalı olduğu öğrenci görüşme formlarına yansımıştır. Tüm resim aktarım yöntemlerine ilişkin öğrencilerin olumlu yazılı ifadeleri özetlenerek aşağıda sunulmuştur.

ÖĞRC-2: “Kareleleme resim aktarım yöntemini kullanmak isterdim. Oran-orantı açısından fayda sağlıyor. Her bir ayrıntısı için uğraşmak daha çok hoşuma gidiyor.”

ÖĞRC-7: “Kareleleme resim aktarım yöntemini tercih ederim çünkü diğer resim aktarım yöntemlerinin özgürlüğümü, yaratıcılığımı ve gelişimimi az da olsa kısıtlayabileceğini düşünüyorum.”

ÖĞRC-10: “Dijital resim aktarım yöntemini kullanmak isterdim; çünkü daha kolaydı. Takip edip yapmak daha entelektüel.”

ÖĞRC-21: “Resim aktarım yöntemlerinden projeksiyona dayalı resim aktarım yöntemini kullanmak isterdim. Yaratıcılığımın önünü açabileceğini düşünüyorum.”

ÖĞRC-25: “Resim aktarım yöntemlerinden dijital resim aktarım yöntemini kullanmak isterim çünkü dijital resim aktarım yöntemi kendi hayal gücümle birleştirdiğim resimleri baskı yaparak boyadığım için bana kolaylık sağladı.”

ÖĞRC-26: “Tüm resim aktarım yöntemlerini yeri geldiğinde kullanmak isterim. Sanat eğitiminde teknolojinin getirdiği farklı imkânları gördüm.”

Öğrencilerin resim aktarım yöntemlerine ilişkin olumsuz görüşlerinde ise daha çok çekmiş oldukları sıkıntılardan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bunun yanında öğrencilerin vermiş oldukları olumsuz cevaplarda resim aktarım yöntemlerinin yaratıcılığı ve özgünlüğü engellediği görüşünde birleştikleri söylenebilir. Sanat eğitimi adına bakıldığında bu, olumsuz bir durum olarak nitelendirilebilir. Tüm resim aktarım yöntemine ilişkin öğrencilerin olumsuz yazılı ifadeleri özetlenerek aşağıda sunulmuştur.

ÖĞRC-7: “... diğer resim aktarım yöntemlerinin özgürlüğümü, yaratıcılığımı ve sanatsal gelişimimi az da olsa kısıtlayabileceğini düşünüyorum.”

ÖĞRC-15: “Sevmediğim resim aktarım yöntemi transfer resim aktarım yöntemidir. Çalışmayı transfer tutkısıyla uygularken zorluk yaşadım, günlük hayatımda kopyalama kullanmak istemem çünkü her çalışmayı da resim aktarım yöntemleriyle yapmak doğru olmaz.”

ÖĞRC-19: “Dijital resim aktarım yöntemini pek sevmedim çünkü çalışmalarda özgünlüğü kısıtlıyor.”

ÖĞRC-21: “Projeksiyona dayalı resim aktarım yönteminin haricinde diğer resim aktarım yöntemlerini kullanmak istemem kendi özgünlüğümü yansıtmıyor ve dışa vuramıyorum.”

Elde edilen sonuçlara göre öğrenciler teknoloji destekli tüm resim aktarım yöntemlerinin olumlu yönlerinin olumsuz yönlerine göre daha fazla olduğunu belirtmişlerdir. Buna dayanarak tüm bu yöntemlerin öğrencilerin çalışmalarda tercih edileceği söylenebilir. Bu durum frekans ve yüzdelik dilimlere de olumlu olarak yansımıştır. Kareleme resim aktarım yöntemi olumlu öğrenci görüşlerinde ön plana çıkarken, öğrencilerin olumsuz görüşlerinde ise transfer resim aktarım yöntemi ön plana çıkmıştır.

SONUÇ

Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Elde edilen veriler doğrultusunda, öğrencilerin projeksiyona dayalı resim aktarım yöntemini başarıyla uyguladıkları, benimsedikleri, yönetime ilgi gösterdikleri, uygulama sırasında hoşlandıkları ve yöntemden keyif aldıkları gözlemlenmiştir. Öğrenci formlarından elde edilen olumlu ve olumsuz görüşler incelendiğinde, projeksiyona dayalı resim aktarım yönteminin iki boyutlu sanat atölyesi dersinde kullanımında olumlu yönlerin, olumsuz yönlerle oranla çok daha fazla olduğu ve başarı sağladığı anlaşılmaktadır. Yöntemin, öğrencilerin kişisel algı, sezgi durumu, hazır bulunuşluk seviyeleri, teknolojik malzemeye yaklaşımı ve öğretmeni anlama düzeyine bağlı olarak pratiklik, hız, kolaylık ve zaman tasarrufu sağlaması, hata payını en aza indirmesi ve usta sanatçıların çalışmalarının problem çözme temelli analiz edilmesi gibi özellikleri öğrenciler tarafından olumlu bir şekilde değerlendirilmiştir. Ayrıca, bu yöntem bazı öğrencilerin algı ve sezgideki adaptasyon problemlerini olumlu yönde motive etmiş ve onları sorumluluk bilinciyle çalışmalarını tamamlamaya yönlendirmiştir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Transfer resim aktarım yönteminin doğru bir şekilde uygulanmasının, sanat eğitime büyük kolaylıklar sunduğu ve öğrenciler tarafından benimsendiği söylenebilir. Öğrenciler, yöntemin uygulanmasında yaşanan deformasyon, kompozisyon kurgusu, çizgi renk, leke ve doku oluşturma gibi olumsuz yönleri belirtmişlerdir. Ancak, tüm bu olumsuzluklara rağmen öğrenciler, transfer resim aktarım yönteminin başlangıcından sonlandırma sürecine kadar pratik, hızlı, kolay ve zaman kazandırıcı olduğunu, hata payını en aza indirdiğini, oran-orantı oluşturma, kompozisyon kurma ve renklendirme gibi çözümleme yöntemlerini fark ettiklerini ve usta sanatçıların çalışmalarını inceleyerek sanat ilke ve elemanlarının farkına vardıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca, yöntemin görsel sanat tarihi ve estetik bilinci oluşturmada, teknoloji çağında iyi uygulama yöntemlerinin ve örneklerinin öğrencilerin gelecekteki sanat anlayışlarına olumlu etkisi olduğu, öğrenciler tarafından vurgulanmış ve yöntemin diğer derslerde de uygulanması öğrenciler tarafından istendiği sonucuna varılmıştır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Yöntemin bazı öğrenciler tarafından bilinirliği, uygulamaları kolaylaştırmıştır. Yöntemin tanınması ve fazla malzeme gerektirmemesi göz önünde bulundurulduğunda, yöntemin oldukça sevildiği söylenebilir. Kareleme resim aktarım yönteminde öğrenciler tarafından en büyük zorluk olarak kareleme ve ölçülendirme işlemleri tespit edilmiştir. Yaşanan olumsuzluklar genellikle öğrencilere özgü bireysel algılamalar ve yöntemin uygulanmasındaki teknik zorluklarla ilgilidir. Ancak bu olumsuzluklara rağmen yöntemle elde edilen sonuçlar dikkate alındığında, kareleme resim aktarım yönteminin öğrencilerin sanat eğitimi gelişimine olumlu katkılar sağladığı, bu katkılarının öğrenciyi disipline ettiği, öğrencinin iş ve işlemleri kendi başına yapmasını sağladığı ve yaratıcılık becerisini güçlendirdiği görülmüştür. Neredeyse hiçbir maliyeti olmayan kareleme resim aktarım yönteminin pratik, hızlı, kolay ve zaman tasarrufu sağlama özellikleri, hata payını en aza indirmesi ve usta sanatçıların çalışmalarını problem çözmeye dayalı olarak analiz etme imkânı sunması nedeniyle öğrenciler tarafından beğenilmiş ve gelecekte tercih edilebileceği sonucuna varılmıştır. Ayrıca, diğer derslerde de uygulanması öğrenciler tarafından talep edilmiştir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Dijital resim aktarım yöntemi, öğrencilere araştırma yapma imkânı sunması, rahat ve serbest çalışma fırsatları sağlaması, eklemeler ve çıkarmalar yapabilme imkânı tanınması nedeniyle öğrenciler tarafından sevilen ve keyifle uygulanan bir yöntem olmuştur. Teknolojinin en üst seviyede kullanıldığı bu yöntemde, dijital programların bilinmesi ve teknolojik araçların yeterliliği gereklidir. Elde edilen veriler sonucunda, öğrenciler teknik donanım ve bilgi eksikliği konusunda olumsuz görüş belirtmiş olsa da yöntemin uygulama sonuçları dikkate alındığında dijital resim aktarım yönteminin öğrencilerin uygulama becerilerine olumlu katkılar sağladığı görülmüştür. Bu durum, sanat eğitiminde öğrencilerin yaratıcılığını geliştirmelerine, öz güven kazanmalarına ve uygulamalarda detaylı inceleme ve çözümleme yapmalarına olanak sağlamıştır. Ayrıca, sanat ilke ve elemanları ile kompozisyon kurgusunu öğrenmeye dönüştürerek, öğrencilerin bu becerileri uygulama yoluyla pekiştirdiği sonucuna varılmıştır. Uygulama yöntemi maliyetli olsa da pratik, hızlı ve kolay oluşu, sürekli çalışmalarda zaman tasarrufu sağlaması, renklerin ve biçimlerin tuval yüzeyinde hazır olması, çizim hatalarını en aza indirmesi nedeniyle öğrenciler tarafından beğenilmiş, motive olmuş ve ilgiyle uygulanmıştır. Ayrıca, iki boyutlu sanat atölyesi dışında da diğer uygulamalı derslerde kullanılmak istenmiştir. Yöntemin yenilikçi yaklaşımlarının öğrencilerin sanat hayatını olumlu yönde etkileyebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Tüm resim aktarım yöntemlerinin kullanımına ilişkin olumlu ve olumsuz durumlar arasında çeşitlilik bulunmuş, ancak yüzdelik dilim ve frekanslar açısından birbirine yakın sonuçlar elde edilmiştir. Öğrenciler, en çok transfer resim aktarım yöntemine olumsuz yaklaşmışlardır. Bununla birlikte, genel olarak tüm resim aktarım yöntemlerinin uygulanmasının olumlu öğrenci görüşleri dikkate alındığında, kareleme resim aktarım yönteminin daha fazla emek gerektirdiği ve yaratıcılığa daha fazla olumlu katkı yaptığı sonucunu öne çıkarmıştır.

TARTIŞMA

Dünyadaki hızlı değişim ve gelişmeler, sanat eğitiminin niteliğini olduğu kadar teknolojik araç-gereç ve donanımları, uygulanan yöntem ve teknikleri istenen amaçlara ulaşma doğrultusunda şartlara göre yeniden ele alıp düzenlemeyi zorunlu hale getirmektedir. Bu kapsamda çağdaş anlamda sanat eğitimi hedeflerine ulaşmak için teknolojik ve bilimsel gelişmelerin ve donanımların gerekleri göz ardı edilmeden sanat eğitime uyarlanmalıdır (Artut, 2013, s. 148). Ünalın (2010, s. 141) teknolojilerin öğrenmeyi hızlandırarak kolaylaştırdığını belirtmektedir. Araştırmanın sonuçları dikkate alındığında resim aktarım yöntemlerinin öğrencilerin işlerini kolaylaştırmanın ötesinde öğrenme güçlüğü çeken öğrencileri de işin içerisine katmış ve onlarda öz güven oluşturarak öğrenmeyi kolaylaştırmıştır. Pek çok ünlü sanatçının kendinden önceki sanatçıları ve eserleri çok eski zamanlardan beri taklit ettiği düşünülürse resim aktarım yöntemleri bugün özgünleşmeye giden yolda başvurulacak önemli ve teknolojik bir adım olarak görülebilir (Aktulum, 2016, s. 27). Bu araştırmanın sonuçlarına göre resim aktarım yöntemlerinin teknolojinin olumlu taraflarından bakılarak sanat eğitiminde kullanılmasının olumlu sonuçlar verdiği görülmüştür. Teknoloji destekli resim aktarım yöntemlerine sadece uygulama olarak bakılmaması gerektiği araştırmaya dayalı olarak görsel bir sanat tarihi hafızası ve bilinci oluşturulabileceği, öğrencinin sanata, sanatçıya ve sanat eserlerine estetik bir tavırla yaklaşarak çözümleme, yorumlama ve yargı becerisi oluşturabileceği şeklinde de bakılması gerekliliğini ortaya koymuştur.

Araştırmanın verileri incelendiğinde, birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü alt probleme ait sonuçlarda öğrencilerin olumlu görüşleri “pratiklik, hızlilik, kolaylık ve zaman tasarrufu sağlaması, hata yapma riskini düşürmesi, renk, leke, doku unsurları, kompozisyon kurgusu ayrıntı ve detaylar” açısından birbirleriyle paralellik göstermektedir. Yine birinci ve ikinci alt problemin sonuçlarına göre “usta sanatçıların teknik öğreticiliğinden” faydalanma durumu da birbiriyle paralel bir sonuç oluşturmaktadır. Sanat eğitiminde öğrenme, bilgi, uygulama deneyimleri ve bunun sonucunda ortaya çıkan ürünün bütünlük içerisinde olması önemli bir göstergedir (Tekin Kırısoğlu, 2015, s. 52) ve bu olumlu durumlar öğrencilerin doğru güdülenmesiyle ilgilidir. Birinci alt problemin uygulaması sonrasında öğrencilerin uygulama yapacakları sanat eserlerini seçerken daha bilinçli davrandıkları gözlemlenmiştir. Bu durum öğrencilerin pek çoğunun resim aktarım yöntemlerini uygulamada kişisel algı, sezgi durumlarıyla, hazır bulunuşluk seviyeleri ve teknolojik malzemelere olan yaklaşımının öğretmeni anlamaya bağlı olarak olumlu gerçekleştiği şeklinde nitelendirilebilir.

İkinci alt problem olan transfer resim aktarım yönteminin uygulanmasında yaşanan deformasyon durumunun olumsuz sonucu ile beşinci alt problemin transfer resim aktarım yöntemi olumsuz sonucu öğrenci açısından paralellik taşıdığı, yine beşinci alt problemde öğrenciler açısından en az tercih edilen ve olumsuz görüş bildirilen yöntemin transfer resim aktarım yöntemi olduğu söylenebilir. Pek çok uygulamada istenen sonuçlar elde edilmiş olsa da öğrencilerin hem zahmetli olması hem de uygulamada deformasyon yaşamaları bazı öğrencilerin bu yöntemle mesafeli yaklaşımlarına sebep olmuştur denilebilir. Buna rağmen transfer aktarım yönteminin sağladığı kolaylıklar ve belirlenen hedefler dikkate alındığında yöntemin başarılı olduğu ve pek çok öğrenci tarafından benimsendiği de düşünülebilir. Özsoy ve Alakuş’a (2017, s. 13) göre, görsel sanatlar eğitiminin genel amaçlarına bakıldığında görsel sanatlar eğitimi bireylerde yaratıcı davranışlar geliştirme, özgür, özgün ve sanatsal düşünme, hayal, yetenek ve yaratıcılığın farkına vararak ürün ortaya çıkarma, bireylerin sanatın gerekliliğine inanarak sanata ve sanatçıya saygı duyulmasını sağlama, sanatsal çalışmaları eleştirel bir yaklaşımla çözümleme ve değerlendirme, farklı kültürlerdeki sanat anlayışlarına estetik duyarlılık sağlama gibi pek çok amacı içermektedir. Bu açıdan bakıldığında transfer resim aktarım yöntemiyle yapılan uygulamalar, öğrencinin ön hazırlık yaparak sanatı ve sanatçıyı tanımaya yönelik eylem hareketi gerçekleştirmesini, usta sanatçıları tanıyarak onların çalışmalarındaki kompozisyon kurgusu, renk ve üslup özelliklerini analiz etmesini, sanat ilke ve elemanlarının farkına vararak öz güven oluşturmalarını sağlamakta, onları motive etmekte, malzeme ve malzeme çeşitliliğini tanıyarak ürün ortaya çıkarmalarını sağlamaktadır denilebilir.

Öğrenciler kareleme resim aktarım yönteminde diğer aktarım yöntemlerine oranla daha fazla çaba sarf etmiştir. Kareleme resim aktarım yönteminde yaşanan olumsuzluğu öğrenciler aktarım yüzeyinde kareleme ve ölçülendirme olarak ortaya koymuşlardır. Kareleme resim aktarım yönteminde maliyetin de düşük olması uygulamanın okul dışı ortamda da gerçekleştirebilmesi, öğrencinin yaratım sürecinde çizimin başından renklendirme ve sonuçlandırma sürecine kadar geçen evrede çalışmayla bütünleşerek başarılı olduğunu göstermektedir. Sanatçı açısından nitelikli bir eser üretme eylemi bireysel algıların, birikimlerin malzemeyle yoğrulması sürecinden geçer. Sanatçı eser ortaya koyarken sürecin başından eserin ortaya çıkışına kadar tek başınadır ve eseriyle etkileşim halindedir (Tekin Kırısoğlu, 2015, s. 53). Uygulamalarda malzemeyle doğrudan etkileşim halinde olan öğrenciler, kompozisyon kurgusunu, parça-bütün ilişkisini, renk çözümlemelerini, sanat ilke ve elemanlarını kavrama yoluna gitmiştir. İlk iki yöntemi uygulama deneyiminden sonra öğrencilerin daha rahat hareket ettikleri,

yöntemi severek ve isteyerek uyguladıkları görülmüştür. Bu durum üçüncü ve beşinci alt problemin verilerine öğrencilerin olumlu görüşleri olarak yansımıştır. Bu yöntemin uygulamasında öğrencinin motivasyonunun üst seviyede olduğu görülmüştür. Zira öğrenci motivasyonunun sağlanması, onu işin içerisine sokmak önemli bir konudur. Bu durum öğrencilerle atölye ortamında iyi ve etkili bir iletişim kurmaya bağlıdır (Özsoy ve Alakuş, 2017, s. 199). Elde edilen sonuçlara göre malzemenin kullanım kolaylığıyla birlikte öğrencilerle etkili bir iletişimin kurulduğu söylenebilir.

Alt yapısı tamamen dijital ortam da gerçekleşen yöntemde öğrenciler teknolojinin imkânlarını çeşitli araçlarla en üst seviyede kullanmışlardır. İnsanlık tarihi boyunca ortaya çıkan yeni araçların öğrenme süreleri kıaldıkça yeni yönelimlerle eser üretimleri artmıştır. Belirsizliği ve öngörülemezliği beraberinde getiren bu teknolojiler günümüz sanat dünyası için sezgi, hayal ve kurgu yeteneklerini ortaya koymak açısından önemli bir deneyim alanı olmuştur (Avcı Tuğal, 2018, s. 13). Girgin'e (2018, s. 28) göre, günümüz çağdaş teknolojilerinin sınır tanımayan kullanımı ile sanat eserlerini çoğaltmak üzerinde eklemeler ve çıkarmalar yapmak suretiyle yeni yorumlara ulaşmak artık çok basitleşmiştir. Sanat eserlerinin yeni teknolojik araç-gereçlerle çoğaltılması yeniden üretme mantığını bir adım öteye taşıyarak eski anlamından daha farklı kılmıştır. Bu anlamda dijital resim aktarım yöntemini beğenen öğrenciler belirlenen konular, dönem ve sanatçılar hakkında araştırmalar yapmışlardır. Yapılan uygulama sürecinde öğrenciler farklı teknolojik programlara ilişkin bilgi sahibi olmuşlar, dijital çizim ve tasarım programlarıyla ekleme ve çıkarmalar yaparak pek çok tasarım uygulamaları gerçekleştirmişlerdir. Bu durum öğrencilerin uygulama becerilerine katkı yapmıştır. Bu yöntemlerden olan Photoshop uygulamaları öğrencilere yeni bir ürün çıkarma fırsatı sunmuş, sanat ve sanatçıları tanımış, geçmiş dönemlerle günümüzü ilişkilendirmiş, çalışmalarını çeşitlendirmiş ve zenginleştirmişlerdir. Öğrenciler dijital kültürün popüler kimliği haline gelen sanat eserlerini ve sanatçıları tuval yüzeyinde birleştirerek başarılı bir şekilde çalışmalarını tamamlamışlardır. Tüm bunların sonucunda araştırmanın beşinci alt probleminin olumlu sonuçları dördüncü alt problemin sonuçlarını desteklemektedir denilebilir.

Öğrenciler tüm aktarım yöntemlerinin kullanımıyla ilgili beşinci alt probleme verdikleri cevaplarda olumlu görüş bildirdikleri görülmüştür. Araştırmada beşinci alt probleme ait bulgularda kareleme resim aktarım yönteminin olumlu durumunun öğrenciler açısından ilk tercih olduğu diğer resim aktarım yöntemlerinin de olumlu görüşler ortaya koyduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türk sanatında olduğu kadar Batı sanatında da sanatçıların değişik yöntemlerle resim aktarımında bulunarak ya da alıntılama yaparak yeni eser ortaya çıkardığı bilinmektedir (Aktulum, 2016, s. 21). Teknoloji destekli resim aktarım yöntemleri, öğrencilerin eserin kompozisyon oluşturma sürecinde teknik, malzeme iş birliğini, ön yapı (biçimleme) arka yapı (öz) unsurlarını anlama ve yorumlama ilişkisini, estetik kazanımlarla sanatçının içinde bulunduğu dönemin üretim sürecini, sosyo-kültürel yapıyı sanata ve sanatçıya dair toplumsal olguları analiz etmesini ve bilinçlenmesini sağlamıştır. Bu yöntemlerle, gelecekte sanat hayatında ayakları üzerinde durabilen anlayan, algılayan, sorunlar üzerinde çözüm üretebilen bir birey oluşturma amacı güdülmüştür.

"Görsel Sanatlar Eğitiminde Teknoloji Destekli Resim Aktarımına Yönelik Öğrenci Görüşleri" adlı bu çalışmada elde edilen sonuçlar, teknolojik gelişmelerin sanat eğitime olan katkıları yönüyle Demir'in (2019) "Teknolojinin Resim Sanatına Getirdiği Yenilikler Bağlamında Dijital Resim" adlı yüksek lisans teziyle, Resim atölye derslerinde reproduksiyon uygulamaları açısından Erdoğan'ın (2018) "Bir Resimsel Alıntılama Şekli Olarak Sanat Eğitiminde Kendine Mâl Etme (Appropriation)" yüksek lisans teziyle, kopya uygulamalarına yönelik olarak da Yanık'ın (2015) "Türkiye'de Sanat Eğitimi Lisans Programlarında Sanat Eserlerinden Kopya Uygulamalarına Yönelik Öğretim Elemanları

Görüşleri” adlı yüksek lisans teziyle, Aslan’ın (2011) “Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümlerinde Kopyalama Yönteminin Kullanıma Yönelik Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri” adlı yüksek lisans tezi ve Yıldırım’ın (2000) “Sanat ve İş Eğitiminde Kopyacılık Yönteminin Yeri” adlı yüksek lisans teziyle benzerlikler göstermektedir. Bu çalışmalardan farklı olarak teknoloji destekli resim aktarım yöntemlerinin çağdaş sanat eğitiminde öğrenmeyi hızlandırdığı, iki boyutlu sanat atölye dersi konularının öğrenilmesinde öğrencilere kolaylık, zaman tasarrufu, kompozisyon kurgusu, öz güven ve teknik beceri sağlayarak yeni anlatım yolları keşfetmesini bu sayede dersin amaçlarına kolayca ulaşılmasını sağlayarak, resim aktarım yöntemleriyle yapılan uygulamalarda öğrencilerin teknolojinin getirdiği imkânları nasıl kullanabilecekleri ve bu teknolojileri kullanırken hangi sınırlar içerisinde durmaları gerektirdiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca resim aktarım yöntemleri ile kavramsal resim anlayışı günümüz resim sanatında ve sanat eğitiminde geleneksel resmin alışılmış kompozisyonları yerine eklektik ve büyümlü gerçekçilik akımının çok katmanlı kompozisyonlarının ortaya çıkmasını böylece sanatsal sorunlara kendince geçici çözümler bulma, atölye ve atölye dışı ortamlarda geçici haz duyma imkânını deneyimleyerek olumlu yönde kalıcı öğrenme gerçekleştirilebileceği sonucuna varılmıştır.

ÖNERİLER

Araştırmanın Sonuçlarına Yönelik Öneriler

1. Teknoloji destekli resim aktarım yöntemleriyle yapılan uygulamalar sonrasında, öğrencilerin sanat eğitimi açısından teknolojinin olumlu yönlerinin ortaya çıktığı görülmüştür. Bu yöntemlerin bilinmesinden çıkartılabilecek olumlu yönler, öğrencilerin geleneksel resim atölye yöntemlerini bilerek çalışma yapması, onların gelecekteki eğitim ve sanat hayatını olumlu yönde etkileyebilir. Olumsuz durumları göz ardı edilmeyecek şekilde olumlu yönleri dikkate alınarak bu konuya karşı çıkan eğitimcilerle tekrar tartışılması önerilmektedir.
2. Elde edilen veriler ışığında, öğrencilerin çağın getirmiş olduğu teknolojik imkânları öğretmen gözetiminde bilinçli kullanarak resim aktarım yöntemlerini deneyimlemeleri doğru olacaktır. Bu yöntemlerin farklı bakış açılarıyla, özgün düşünme ve eser üretebilme becerileriyle sanat eğitimine katkı sağlayacağı ve böylece yeni yorumlara ulaşacağı gerçeğinin dikkate alınması önerilmektedir.
3. Teknoloji destekli resim aktarım yöntemlerinin kullanımıyla öğrencinin görsel algı ve sezgiyi farklı boyutlarda ortaya koyabileceği düşünülmelidir. Kolaya kaçma riski yanında, çağın getirmiş olduğu yeniliklerin özümsemesi eğitimde yeni arayışlara, buluşlara kapı aralayabilir, farklılıkların ortaya çıkmasını sağlayabilir kısaca öğrencinin yararına kullanılabilir olma durumları da göz ardı edilmemelidir. Ayrıca bu yöntemlerin sadece uygulama açısından düşünülmemesi, genel kültürü destekleyici bağlamında da (estetik, sanat tarihi, sanat eserleri analizi) olduğu görülmelidir. Elde edilen veriler sonucunda çağın getirmiş olduğu imkânlar irdelenerek güzel sanatlar resim bölümü müfredatlarında ve diğer uygulamalı ders alanlarında da bu yöntemlere yer verilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktulum, K. (2016). Resimsel Alıntı. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Artu, K. (2013). Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri (7. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aslan, G. (2011). Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümlerinde Kopyalama Yönteminin Kullanımına Yönelik Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim

- Bilimleri Enstitüsü, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=VoEVXHLGPY6NS3kP8gQ0pA&no=wgNsFdFb5wuPKy8nyPFluw>
- Avcı Tuğal, S. (2018). Oluşum Süreci İçinde Dijital Sanat. İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Demir, H. İ. (2019). Teknolojinin Resim Sanatına Getirdiği Yenilikler Bağlamında Dijital Resim [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır. <https://acikerisim.dicle.edu.tr/xmlui/handle/11468/4522>
- Erdoğan, Y. (2018). Bir Resimsel Anlatım Şekli Olarak Sanat Eğitiminde Kendine Mâl Etme (Appropriation) [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=qHYLGSx3zsdmMCo2ydtVlw&no=EJoLaA1o10WrAESfZoDMtA>
- Girgin, F. (2018). Çağdaş Sanat ve Yeniden Üretim. İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- MEB. (2018). Görsel Sanatlar Öğretim Programı. Ankara.
- Özsoy, V. ve Alakuş, A. O. (2017). Görsel Sanatlar Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Şengül, E. (2006). Teknolojinin Görsel Sanatlarda Kullanımı ve Sanat Eğitimine Katkısı [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=Sb_fVB66h2_Hr4d4LHmc2w&no=DOe9HNVakuw1MQ8mQOIYPw
- Tekin Kırıçoğlu, O. (2019). Sanatta Eğitim. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Tekin Kırıçoğlu, O. (2015). Sanat, Kültür, Yaratıcılık (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Türkdoğan, G. (1984). Sanat Eğitimi Yöntemleri (Resim İş Öğretimi). Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Türkmenoğlu, H. (2014). Teknoloji ile Sanat İlişkisi ve Bir Dijital Sanat Örneği Olarak Instagram. İdil. 2(4), 87-100. <http://www.ulakbilge.com/makale/pdf/1414431733.pdf> DOI: 10.7816/ulakbilge-02-04-07
- Uçar, A. (2007). Türkiye ve İtalya'da Yüksek Öğretimde Plastik Sanatlar ve Bilgi Teknolojisinin Sanat Eğitimine Katkısı [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=xq9hoVAz9tltchHUqVMJGQ&no=W7SNR_old634lZTGh11KZQ
- Uysal, A. (2011, Nisan, 27-28-29). Gelişen Teknolojiler Odağında Değişen-Dönüşen Sanat-Sanat Eğitimi Üzerine Bir Değerlendirme. 1. Sanat ve Tasarım Eğitimi Sempozyumu içinde [Sempozyum]. Başkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi. http://gsf.baskent.edu.tr/kw/upload/324/dosyalar/bildiri_kitap_2011.compressed_v1.pdf
- Ünal, T. (2010). Sanat Öğretiminde Teknoloji Kullanımı. K. Artut (Ed.), Güzel Sanatlar Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri içinde (s. 129-192). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yanık, Y. (2015). Türkiye'de Sanat Eğitimi Lisans Programlarında Sanat Eserlerinden Kopya Uygulamalarına Yönelik Öğretim Elemanları Görüşleri [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir. <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/3726/383393.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Yıldırım, S. (2000). Sanat ve İş Eğitiminde Kopyacılık Yönteminin Yeri [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=dAq44lKHJlkjw82VywcsGQ&no=b3NMoQfEZY0hsbLttJ8cw>